

Het debat

Hoogleraren Leon Verstappen en Pim Huijgen kruisen de degen. Inzet: het wetsvoorstel inzake het huwelijksvermogensrecht.

TEKST Jolanda aan de Stegge | FOTO'S Truus van Gog

LEON VERSTAPPEN, hoogleraar notarieel recht, Universiteit Groningen:

'In 1998 werd het geregistreerde partnerschap ingevoerd. Omdat het huwelijksvermogensrecht ook op deze stellen van toepassing werd, gaf het ministerie van Justitie opdracht te onderzoeken of dit recht moest worden gemoderniseerd. Als gevolg daarvan is veel onderzoek verricht in en buiten Nederland. Op verzoek van nota bene de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) vonden in 2003 grondige ledenraadplegingen plaats, waarop 835 (kandidaat-)notarissen afkwamen. Na stemming bleek meer dan 90 procent voorstander van de beperkte gemeenschap zoals die nu wordt voorgesteld. Ik erken deze ledenraadpleging, maar hecht nauwelijks waarde aan de vluchtige peiling op NotarisNet uit 2013 over dit onderwerp. Recentelijk is het grote Europese onderzoek gepubliceerd, *Principles of European family law regarding property relations between spouses*, waarin zo'n dertig vooraanstaande Europese familierechtspecialisten de beperkte gemeenschap aanbevelen. In een groot onderzoek van Netwerk Notarissen gaf 91 procent van aanstaande gehuwden aan dat zij bij een eventuele scheiding erfenissen en schenkingen niet wil delen.'

SUCCESVOL SYSTEEM

'De heer Huijgen beweert dat 75 procent kiest voor de algehele gemeenschap van goederen. Dat is een drogreden: dat zij geen huwelijksvoorwaarden maken, wil niet zeggen dat ze bewust kiezen voor de algehele gemeenschap. Die krijg je er van de wetgever gratis bij. De ervaring leert dat de overgrote meerderheid van de stellen niet precies weet wat de vermogensrechtelijke consequenties van hun huwelijk zijn. Hierover wordt geen structurele voorlichting gegeven, wat overigens hard nodig is. De omvang van het vermogen vind ik geen relevant criterium voor het antwoord op

de vraag welk huwelijksgoederenregime Nederland zou moeten hebben. Dat zegt immers niets over wat mensen willen. In de 275.000 testamenten die jaarlijks worden gemaakt, neemt de notaris standaard de uitsluitingsclausule op, hetgeen ook geldt voor schenkingsakten. Aangezien hierdoor erfenissen en giften nu al privé blijven, betekent dit de facto dat het regime van de beperkte gemeenschap al lang bestaat. Uit het Europese onderzoek dat ik zojuist aanhaalde, blijkt dat Nederland – voor zover er cijfers bekend zijn – van alle landen het hoogste percentage huwelijksvoorwaarden heeft. Daarin sluit men steeds erfenissen, schenkingen en voorhuwelijksvermogens uit van de gemeenschap of van het verrekenbeding. De Nederlandse burger corrigeert de algehele gemeenschap al jaren aan alle kanten, ga me dus niet vertellen dat dit zo'n succesvol systeem is. Bedenk daarbij dat het percentage echtscheidingen behoorlijk stijgt: van 32 procent in 2005 naar 37 procent in 2012 (CBS). Voor mij zijn dit overtuigende feiten.'

ADMINISTRATIE

'De nieuwe wet dwingt níet tot het voeren van een extreem complexe administratie, zoals de heer Huijgen zegt. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van echtgenoten om hun vermogens uit elkaar te houden. Wie dat niet doet, loopt het risico dat privégeduld bij een echtscheiding als gemeenschappelijk vermogen wordt beschouwd. Is dat erg? Waarom zou je mensen de mogelijkheid willen ontzeggen privévermogen apart te houden door standaard de algehele gemeenschap op te leggen?'

UITZONDERLIJK STELSEL

'De meeste landen in de wereld hebben het nu voorgestelde stelsel. Daar levert het geen praktische problemen op. Juist vanwege alle uitsluitingsclausules kennen we hier feitelijk al de beperkte gemeenschap. Zelfs de KNB schrijft dat dit in de praktijk geen problemen oplevert. Waar praten we dan nog over?'

‘Juist vanwege alle uitsluitingsclausules kennen we hier feitelijk al de beperkte gemeenschap’

Internationaal gezien, hanteren wij een uitzonderlijk stelsel. Intussen leven en werken wij steeds internationaler. Buitenlanders die met dit stelsel worden geconfronteerd, schrikken zich rot. Nederlandse rechters doen uitspraken waarin afgeweken wordt van de algehele gemeenschap van goederen, omdat het internationaal een abnormaal stelsel is waarop buitenlanders niet bedacht zijn. Ongeveer 32 miljoen Europeanen bevinden zich in een ‘internationale relatie’, met zo’n 650.000 internationale echtscheidingen per jaar. Die worden minder problematisch naarmate het huwelijksvermogensrecht meer geharmoniseerd is.’

PROBLEMEN

‘Als je trouwt in de algehele gemeenschap krijg je de schulden van de partner erbij. Uiterst onplezierig, want vaak heeft een aanstaande daar geen idee van. Denk aan erfrechtelijke schulden uit langstlevende regelingen. Ook valt met de beperkte gemeenschap het fenomeen *gold digging* te voorkomen, vooral bij kwetsbare vermogende ouderen. Kortom, door van de beperkte gemeenschap het gangbare wettelijke stelsel te maken, worden ook veel problemen voorkomen.’

WENSELIJKE RECHT

‘De geloofwaardigheid van de KNB is in het geding als zij een neutrale houding blijft innemen, terwijl ruim 90 procent van haar leden vóór dit wetsvoorstel stemde. De beroepsorganisatie neemt zichzelf niet serieus als zij zo’n overtuigende uitkomst terzijde legt. Zo’n resultaat moet je uitdragen naar de politiek, anders ontstaat er een probleem met de achterban. Je zou bijna veronderstellen dat de boterham van de notaris hierin een rol speelt. Want als er een beter hoofdstelsel in de wet staat, hoeven mensen minder huwelijksvoorwaarden te laten maken en dat scheelt inkomsten. Maar dat is geen geloofwaardig argument. Het meest wenselijke recht moet juist in de wet staan, zoals dat ook met het erfrecht gebeurde. Luister dus naar degenen die trouwen, van wie tegenwoordig de meerderheid wil dat erfenissen, giften en voorhuwelijksvermogen privé blijven.’

PIM HUIJGEN, hoogleraar notarieel recht, Universiteit Leiden:

‘Ik begrijp niet hoe iemand vóór dit wetsvoorstel kan zijn. Het lijkt enorm op het stelsel van vruchten en inkomsten dat tot 1 januari 2012 in de wet stond. Men is kort van memorie, want dat stelsel raakte de afgelopen decennia totaal in onbruik. Ik heb 33 jaar in de notariële praktijk gewerkt en maakte nooit mee dat werd gepleit voor het maken van huwelijksvoorwaarden met een beperkte gemeenschap van vruchten en inkomsten. Dat leidt in de praktijk namelijk tot velerlei juridische en feitelijke problemen. En nou wordt uitgeroepen dit stelsel wettelijk opgelegd aan de nietsvermoedende eenvoudige Nederlandse burger die in het huwelijk treedt?’

VERMOGEN

‘Waarom is men niet begonnen met een cijfermatige onderbouwing van de vermeende problematiek? Uit het WRR-rapport *Hoe ongelijk is Nederland?* (2014) blijkt dat de onderste 60 procent van de Nederlandse huishoudens gezamenlijk 1 procent van het totale Nederlandse vermogen bezit. 10 procent hiervan heeft zelfs een negatief vermogen. Het vermogen van een gemiddeld Nederlands huishouden bedraagt 27.000 euro (CBS). (Een huishouden omvat gemiddeld iets meer dan twee personen.) De overgrote meerderheid heeft dus een uiterst bescheiden vermogen. Natuurlijk is er een categorie mensen met een (te verwachten) relevant vermogen voor wie de wettelijke gemeenschap niet passend is. Deze groep weet de notaris doorgaans goed te vinden. Maar zadel het overgrote deel van de Nederlandse bevolking niet op met dat complexe systeem van de beperkte gemeenschap dat de afwikkeling van een huwelijk onnodig ingewikkeld maakt. Handhaaf daarom de wettelijke gemeenschap van goederen. Driekwart van de stellen huwde in 2012 in gemeenschap van goederen, een kwart liet huwelijksvoorwaarden maken. Deze gegevens zijn al decennia stabiel. Mede daarom vind ik het wetsvoorstel onbegrijpelijk, zeker in het huidige tijdsgewricht. In de bijbehorende memorie van toelichting wordt gesteld dat de beperkte gemeenschap drie verschillende vermogensposities kent. Dit klopt niet. Het zijn er vier, omdat de

TEGEN

VOOR

meeste stellen samenwonen voor het huwelijk. Met dit wetsvoorstel krijg je voortaan:

1. het (voorhuwelijkse) privévermogen van de man, 2. het (voorhuwelijkse) privévermogen van de vrouw, 3. een beperkte huwelijks gemeenschap, en 4. een gemeenschap die ontstond toen zij gingen samenwonen. Straks lopen dus in elk huwelijk van de simpelste snit vier typen vermogens door elkaar.'

ONVOORSPELBAARHEID

'Vanwege mijn praktijkervaringen ben ik een tegenstander van het voorliggende wetsvoorstel. Echtelieden beloven aan het begin van hun huwelijk plechtig dat ze inkomsten en uitgaven zullen bijhouden, maar in de praktijk loopt alles door elkaar. Bij de afwikkeling van een beperkte gemeenschap moeten vermogens van beiden, de inkomsten en uitgaven gedurende alle huwelijksjaren minutieus worden uitgeplozen. Bankafschriften tonen wel van welke rekening iets is betaald, maar zeggen helaas niets over onderlinge afspraken daarover. Vermogen aan het begin van het huwelijk en andere privé zaken moeten worden gecombineerd met regels inzake zaaksvervanging en vergoedingsrechten. Meermaals maakte ik mee dat na vruchteloos uitzoekwerk het stelsel van de beperkte gemeenschap eerst werd omgezet naar een wettelijke gemeenschap van goederen, waarna alles bij helfte werd verdeeld. Kortom, het stelsel zal partijen enorme kosten opleveren en tot een onvoorspelbare uitkomst leiden. Juist die onvoorspelbaarheid zal tot procedures leiden. Want als de notaris er niet uitkomt, zullen zaken naar de rechter gaan. Wie zit daarop te wachten? Voorstanders zeggen: "We nemen een bepaling op waarin staat dat als je niet kunt bewijzen dat iets privé is het als gemeenschappelijk wordt beschouwd." In de toelichting op het wetsvoorstel staat: "Bewijzen wat van wie is, wordt dankzij de moderne digitale middelen vergemakkelijkt, want met een druk op de knop draai je jarenlange bankafschriften uit. Ook kunnen allerlei verhalen via social media

hierbij een rol spelen." Je kunt voorzien waartoe dit gaat leiden. Voormalige echtelieden komen met dozen vol (digitale) "bewijsmiddelen" naar jou toe, waaruit jij mag destilleren wat van wie zou zijn. Later schrikken partijen zich te pletter van de rekeningen die ze krijgen.'

INTERNATIONAAL

'Ook wordt beweerd dat Nederland met de wettelijke gemeenschap van goederen internationaal gezien uit de pas loopt. Maar in bijvoorbeeld Zweden, en volgens mij geldt dat ook voor Noorwegen en Denemarken, ziet de wettelijke huwelijks gemeenschap er van buitenaf volkomen anders uit, terwijl het economisch nauwelijks verschilt van onze gemeenschap van goederen. Daar geldt tijdens het huwelijk een uitsluiting van elke gemeenschap van goederen, terwijl bij echtscheiding in beginsel alles gemeenschappelijk wordt en moet worden gedeeld.'

NALATENSCHAPSINDUSTRIE

'Verlies bovendien niet uit het oog dat die vier door elkaar heen lopende vermogens ook bij elke nalatenschap gaan opspelen. Want om de vordering van de kinderen bij de verdeling te berekenen, of hun erfdeel bij een vruchtgebruiktestament, moet je voortaan weten wat van de erflater privé was en wat gemeenschappelijk. In mijn artikel in *FTV* en *JBN* gebruik ik de woorden "echtscheidingsindustrie" en "nalatenschapsindustrie" niet voor niks.'

PROCEDURES

'Mocht de wet doorgaan, dan adviseer ik stellen: blijf samenwonen of huw op huwelijkse voorwaarden, want de beperkte gemeenschap leidt tot onoplosbare problemen en onvoorspelbaarheid. Na afloop is eigen bezit moeilijk te bewijzen, het jaagt mensen op tot moeilijk doen; zij zullen procedures starten in de hoop te kunnen bewijzen dat het vermogen hen toekomt. Het systeem wordt een voedingsbodem voor procedures.' ■

TEGEN

'Het stelsel zal partijen enorme kosten opleveren en tot een onvoorspelbare uitkomst leiden'